

Nieuwsbrief

Jaargang 3, nr. 3

20 augustus 2002

V.U.: Wouter De Cuyper

Bondgenotenlaan 150/1

3000 LEUVEN

Tel: 016/22 63 88

Fax: 016/22 74 82

Bank: 736-0001066-63

E-mail: suggnome@wol.be

Website: www.suggnome.be

REDACTIONEEL

Graag heet ik u welkom bij de lectuur van deze nieuwe editie van de Nieuwsbrief. Aan het woord is hier Wouter De Cuyper, sedert 1 juni forumwerker ter vervanging van Frederik Bullens. Frederik maakte de overstap naar de bemiddelingspraktijk in het arrondissement Oudenaarde, waar ik tot dan als herstelbemiddelaar actief was. In zijn bijdrage voor deze Nieuwsbrief 'Brieven uit de Gemeente Oudenaarde' reflecteert Frederik in zijn onderzussen bekende en door velen gesmaakte stijl over zijn 'transfer' naar Oudenaarde.

Centraal thema van deze Nieuwsbrief is de juridische regeling van de 'solidaire' veroordeling en de implicaties hiervan op herstel en bemiddeling.

De 'solidaire' veroordeling werd in de strafwet ingeschreven als waarborg voor de slachtoffers voor het bekomen van de vergoeding van de schade naar aanleiding van een misdrijf, en vooral als bescherming van het slachtoffer tegen mogelijke insolventie van één of meerdere daders. De strafrechter is verplicht wanneer de wettelijke voorwaarden m.b.t. de hoofdelijkheid vervuld zijn de 'solidaire' veroordeling uit te spreken. Uit de verschillende bijdragen mag blijken dat de toepassing van dit principe de 'vrije' ruimte van zowel slachtoffer als dader betrokken in een bemiddelingsproces danig kan beperken.

In een eerste bijdrage geeft professor Lieven Dupont van de K.U. Leuven een technisch juridische toelichting bij het principe van de 'hoofdelijke of solidaire' veroordeling. Vervolgens staat hij stil bij de bestaansredenen van dit principe om te

besluiten met een aantal implicaties van de 'solidaire' veroordeling voor de praktijk van herstelbemiddeling.

Annick Schreurs en Daniël Horevoets, herstelbemiddelaars, concretiseren een en ander aan de hand van een aantal voorbeelden. Zij staan stil bij de mogelijke complicaties die een nakende solidaire veroordeling met zich meebrengt voor het bemiddelingsproces.

Vervolgens bekijkt Geert Decock als advocaat, de problematiek van de solidariteit vanuit het belang van het slachtoffer en de dader.

Tenslotte belichten Inge Vandembempt, vanuit haar ervaring als rechtshulpverlener in de Centrale Gevangenis van Leuven, en Kristel Buntinx, via een interview met een gedetineerde, de beleving van de solidaire veroordeling door de dader.

Verder in deze Nieuwsbrief krijgt u een beknopt verslag van de Samenspraak van 14 juni jl. rond het thema 'meerzijdige partijdigheid'.

In de rubriek 'Goed om weten' krijgt u ondermeer informatie over de tweede conferentie van het Europees Forum voor Slachtoffer-Dader bemiddeling en herstelrecht.

We besluiten met de uitnodiging voor de volgende Samenspraak op 27 september 2002.

Ik wens u alvast veel leesplezier en tot binnenkort.

Wouter DE CUYPER
Forumwerker

In dit nummer:

<i>Van de redactie</i>	1
<i>Hoofdelijkheid of solidariteit: een juridische struikelblok in de herstelbemiddeling?</i>	2
<i>Solidariteit 'in recht'</i>	5
<i>Solidariteit voor dader, slachtoffer en herstelbemiddelaar</i>	8
<i>Rechtshulp en solidariteit</i>	9
<i>Interview met gedetineerde X</i>	10
<i>Verslagsamenspraak 14 juni 2002</i>	11
<i>Brieven uit de Gemeente Oudenaarde</i>	13
<i>Goed om Weten</i>	14
<i>Samenspraak 27 september 2002</i>	16

HOOFDELIJKHEID OF SOLIDARITEIT: EEN JURIDISCHE STRUIKELBLOK IN DE HERSTELBEMIDDELING?

I. Een bijdrage op bestelling

1. Deze bijdrage werd geschreven op bestelling. Deze bestelling werd zonder veel nadenkendheid aanvaard vanuit een al dan niet naïef, maar hoe dan ook niet aan het wankelen te brengen geloof in het maatschappelijk belang van de activiteiten van Suggnomè in het kader van een herstelrechtelijke benadering van strafrechtelijke problemen. Hierbij primeerde het solidaire besef dat, bij de vele moeilijkheden die de herstelbemiddelaar op zijn pad ontmoet, complexe juridische problemen niet zelden hun kop opsteken, precies op het ogenblik waarop het proces van de herstelbemiddeling op kruissnelheid lijkt te komen.

2. De problematiek van de hoofdelijkheid (of solidariteit) is daarvan een pertinent voorbeeld. Om het belang van dit probleem goed te kunnen inschatten, en niet in het minst ook om op creatieve wijze een uitweg ervoor te vinden, is het uiteraard van belang dat men het probleem zo precies mogelijk kan omschrijven, rekening houdend met de juridisch technische determinanten waar men niet omheen kan.

3. M.b.t. deze bijdrage werden drie vragen ter beantwoording voorgelegd, ten behoeve van een juridisch niet-geschoold publiek: 1) Waarover gaat het eigenlijk –technisch juridisch gezien– wanneer gewag gemaakt wordt van een hoofdelijke of solidaire veroordeling (in het strafrecht)? 2) Welke ratio ligt hieraan ten grondslag in hoofde van de wetgever die in een dergelijk stelsel voorzag en in hoofde van de rechter die een hoofdelijke veroordeling uitspreekt? 3) Hoe kan vanuit deze technische benadering teruggeblikt worden op de (omgang met de) problemen die zich m.b.t. de hoofdelijkheid stellen in de praxis van de herstelbemiddeling?

4. Binnen het bestek van deze bijdrage kan maar in zeer algemene termen op deze vragen worden geantwoord. De juridische regeling van de hoofdelijkheid is dermate complex dat daaraan geen recht kan worden gedaan binnen de schrijfruimte van maar enkele luttele pagina's. Door deze one-liner wil de schrijver van deze bijdrage zich immuniseren voor het (voorspelbaar terechte) verwijt van reductie van juridische complexiteit.

Hoofdelijkheid in het strafrecht : wettelijke grondslag en voorwerp

5. De hoofdelijkheid (in het Frans: *solidarité*) of de solidariteit in het strafrecht vindt zijn wettelijke oorsprong in artikel 50 van het Belgisch Strafwetboek van 1867 (hierna afgekort als: Sw.), dat sindsdien – in tegenstelling tot zovele andere artikelen – nooit het voorwerp heeft uitgemaakt van een wettelijke aanpassing. Artikel 50 eerste lid Sw. bepaalt dat alle wegens *eenzelfde misdrijf* veroordeelde personen *hoofdelijk* gehouden zijn *tot teruggave* en *schadevergoeding*. Artikel 50 tweede, derde en vierde lid Sw. breiden deze hoofdelijkheid uit tot de *gerechtskosten*. Artikel 50 van het Strafwetboek van 1867 is een herbewerking van artikel 55 van de Code (Napoleon) pénal van 1810 (C.P.). Artikel 55 C.P. was in die zin ruimer dan art. 50 Sw., dat het ook voorzag in een hoofdelijkheid voor de betaling van de geldboeten. Het was in die zin beperkter dan artikel 50 Sw., dat er enkel sprake was van veroordeelden “pour un même crime, ou pour un même délit,” hetgeen impliceerde dat er geen wettelijke hoofdelijkheid bestond op grond van een veroordeling wegens overtredingen. In het actuele Belgisch strafrecht is het voor de toepassing van artikel 50 Sw. zonder belang of het gaat om een misdaad, een wanbedrijf of een overtreding, en evenmin of het een misdrijf betreft dat omschreven wordt in het Strafwetboek of in een bijzondere strafwet.

6. Het *voorwerp van de hoofdelijkheid* heeft volgens de bewoordingen van artikel 50, eerste lid Sw. betrekking op de *teruggave* en de *schadevergoeding*.

Onder *teruggave* dient in de huidige stand van het strafrecht verstaan te worden, alle maatregelen die ertoe strekken de materiële gevolgen van een misdrijf teniet te doen en de feitelijke toestand te herstellen zoals die bestond alvorens het misdrijf gepleegd werd, door herstel *in natura*; in het geval van diefstal bijvoorbeeld door de teruggave van de gestolen goederen.

In vele gevallen zal het moeilijk zonet onmogelijk zijn om de door een misdrijf veroorzaakte schadelijke gevolgen teniet te doen. Wanneer fout, schade en oorzakelijk verband tussen beide bewezen zijn, kan aan een slachtoffer van een misdrijf een compensatie worden toegekend door hem een geldelijk voordeel te verschaffen. De *schadevergoeding* als voorwerp van de hoofdelijkheid kan dan omschreven worden als een vorm van herstel aan het slachtoffer van een misdrijf door betaling van een aan de schade equivalente geldsom.

Artikel 50, tweede, derde en vierde lid Sw. heeft betrekking op de hoofdelijkheid voor de *gerechtskosten*. Deze bepalingen, hoe boeiend ook, vallen buiten het bereik van de thematiek die in deze bijdrage aan de orde is.

7. Alhoewel uit wat voorafgaat blijkt dat het stelsel van de hoofdelijkheid in het Belgisch strafrecht betrekking heeft op de teruggave, de schadevergoeding en de gerechtskosten, wordt hierna vrijwel uitsluitend de hoofdelijkheid voor de schadevergoeding behandeld, vanuit de veronderstelling dat het deze problematiek van hoofdelijkheid is die domineert in de herstelbemiddelingspraktijk.

III. Hoofdelijkheid in de zin van artikel 50 Sw.: passieve hoofdelijkheid

8. Hoofdelijkheid kan zeer algemeen worden gedefinieerd als een modaliteit van een *verbintenis* (in de meest ruime zin te omschrijven als: juridisch afdwingbare verplichting, een *obligatio*) waarbij meerdere subjecten betrokken zijn die ieder tot een gehele prestatie gehouden (*passieve hoofdelijkheid*) respectievelijk gerechtigd zijn (*actieve hoofdelijkheid*).

9. De hoofdelijke verbintenissen zijn uitvoerig geregeld in de artikelen 1197 – 1216 van het Burgerlijk Wetboek (B.W.). Op grond van deze bepalingen kan een onderscheid gemaakt worden tussen actieve en passieve hoofdelijkheid.

a) *Actieve* hoofdelijkheid betreft hoofdelijkheid of solidariteit tussen *schuldeisers*. Zij bestaat hierin dat elk van de schuldeisers het recht heeft om de gehele prestatie (doorgaans de betaling van een geldsom) te eisen, maar waarbij de betaling van het volle bedrag van de schuld aan één schuldeiser de schuldenaar bevrijdt ten aanzien van alle (andere) schuldeisers (in deze zin: art.1197 B.W.). Het typevoorbeeld van actieve hoofdelijkheid is deze die ontstaat uit het openen van een bankrekening op naam van verschillende personen (bv. echtgenoten) met volledige handtekeningsbevoegdheid voor elk van hen.

b) *Passieve* hoofdelijkheid betreft hoofdelijkheid of solidariteit tussen *schuldenaars*. Zij bestaat hierin dat verschillende schuldenaars een zelfde prestatie (gewoonlijk de betaling van een geldsom) verschuldigd zijn en dat de schuldeiser gerechtigd is van ieder van de hoofdelijke schuldenaars de betaling van de gehele schuld te vragen, maar waarbij door de vereffening door

één van de hoofdelijke schuldenaars aan de schuldeiser van het volle bedrag van de schuld alle schuldenaars bevrijd zijn ten aanzien van de schuldeiser(s) (in deze zin : art. 1200 B.W.). Met betrekking tot de *passieve* hoofdelijkheid bepaalt artikel 1202 B.W. dat zij niet vermoed wordt en dat zij uitdrukkelijk bedongen moet worden, tenzij in de gevallen waarin hoofdelijkheid bestaat van rechtswege, krachtens een bepaling van de wet.

10. Artikel 50 Sw. is één van de vele voorbeelden waarin, krachtens de bepaling van een wet (cfr. art. 1202 B.W.), een *passieve* hoofdelijkheid, of een hoofdelijkheid tussen *schuldenaars* in het leven wordt geroepen. De draagwijdte van deze bepaling, die betrekking heeft op burgerlijke gevolgen van veroordelingen voor een misdrijf worden in verregaande mate bepaald door de artikelen 1200-1216 B.W. .

IV. Hoofdelijkheid voor (de teruggave en) de schadevergoeding (art. 50 eerste lid Sw.): bestaansreden en draagwijdte

A. Bestaansreden

11. De hoofdelijkheid van veroordeelden wegens eenzelfde misdrijf werd in de strafwet ingeschreven als een waarborg voor het slachtoffer van een misdrijf voor de uitvoering van de vordering tot teruggave (herstel *in natura*) of tot schadevergoeding (herstel door betaling van een equivalente geldsom) voor de schade die door het misdrijf werd veroorzaakt, meer bepaald ook als bescherming van de schadelijder tegen de mogelijke insolvabiliteit van één of meerdere personen die de schade hebben veroorzaakt. De wetgever ging ervan uit dat aangezien het misdrijf en de daarmee samenhangende schade, gezien vanuit het standpunt van het slachtoffer, ondeelbaar is, de gehele schade verhaald moest kunnen worden op eender wie van de veroordeelden voor het strafbaar feit dat de schade veroorzaakt heeft, zonder dat zij zich t.a.v. de schadelijder zouden kunnen beroepen op de partialiteit van hun bijdrage. Artikel 50 Sw. die de waarborg van de hoofdelijkheid in het leven roept is dwingend recht. Het staat de (straf-)rechter dan ook niet vrij om, wanneer de wettelijke voorwaarden m.b.t. de hoofdelijkheid vervuld zijn, een veroordeelde vrij te stellen van de hoofdelijkheid althans niet m.b.t. de schadevergoeding (deze mogelijkheid bestaat wel, onder bepaalde voorwaarden, m.b.t. gerechtskosten).

B. Draagwijdte

12. De draagwijdte van de hoofdelijkheid waarvan sprake in artikel 50 Sw., die omschreven werd als een voorbeeld van *passieve hoofdelijkheid*, waarvan hoger (randnummer 9, b.) een eerste omschrijving werd gegeven, kan het best worden toegelicht, wanneer men naar het voorbeeld van Walter Van Gerven en Sofie Covemaeker, in hun recent handboek *Verbintenissenrecht* (Acco, Leuven, 2001, 459 p.), een onderscheid maakt tussen de *interne* en de *externe* verhoudingen tussen de partijen.

1° Externe verhouding (obligatio)

13. De *externe verhouding* is de verhouding tussen de schuldeiser en de schuldenaars. Bij de *passieve hoofdelijkheid* wordt deze hierdoor gekenmerkt dat de schuldeiser ieder hoofdelijke schuldenaar voor het geheel kan aanspreken (de *externe verhouding* wijst op de rechtsplicht, de *obligatio*), met als gevolg dat van zodra één van de schuldenaars betaald heeft, alle schuldenaars tegenover de schuldeiser bevrijd zijn (art. 1200 B.W.). Het staat de schuldeiser vrij te bepalen wie van de schuldenaars hij aanspreekt.

De eenheid van het voorwerp in de *externe verhouding* (het principe volgens hetwelk alle schuldenaars instaan voor één en dezelfde schuld), belet het bestaan van een pluraliteit van rechtsbanden tussen de schuldenaars en de schuldeiser niet, alhoewel de individuele voordelen die een bepaalde schuldenaar daaruit kan halen, in de regel overgedragen worden op de hoofdelijke medeschuldenaars. Zo geldt o.m. de regel dat ingeval van kwijtschelding van schuld door de schuldeiser t.a.v. één van de medeschuldenaars, de rechten van de schuldeiser t.a.v. medeschuldenaars ook in die mate verminderd wordt (art. 1285 B.W.).

De schuldeiser kan ook afstand doen van de hoofdelijkheid. Bij individuele afstand, t.a.v. één of méér schuldenaars, behoudt de schuldeiser een hoofdelijke vordering tegen de overige schuldenaars, zij het onder de aftrek van het aandeel van de uit de hoofdelijkheid ontslagen schuldenaar, tegen wie de schuldeiser voortaan alleen nog een deel kan opeisen (art. 1210 B.W.). Dit artikel bepaalt immers dat de schuldeiser die toestemt in de verdeling van de schuld ten aanzien van een van de medeschuldenaars, zijn hoofdelijke vordering behoudt tegen de overige schuldenaars, doch onder aftrek van het aandeel van de schuldenaar die hij van hoofdelijkheid ontslagen heeft.

2° Interne verhouding (contributio)

14. De *interne verhouding* (bij *passieve hoofdelijkheid*) betreft de verhouding tussen de hoofdelijke schuldenaars onderling. Zij bepaalt de mate waarin iedere schuldenaar *uiteindelijk* moet bijdragen tot de schuld (ieders *contributio*). Wanneer een schuldenaar alles (of meer dan zijn deel heeft betaald) kan hij zich verhalen op zijn medeschuldenaars.

In principe dragen medeschuldenaars een gelijk aandeel in de schuld, behalve wanneer de hoofdelijkheid het gevolg is van een gemeenschappelijke fout of een misdrijf (zie. W. Van Gerven en S. Covemaeker, *op.cit.* 332). Daarenboven geldt als algemene regel dat de verdeling van de hoofdelijke schuld plaats heeft tussen niet solvabele medeschuldenaars en dat het aandeel van de onvermogen schuldenaar (s) naar evenredigheid omgeslagen wordt over de vermogende schuldenaars, met inbegrip van diegene die reeds betaald heeft (art. 1215 B.W.). De problematiek van de *interne verhouding* (ieders *contributio*) binnen de hoofdelijkheid is in de regel een problematiek waarover de strafrechter, behoudens expliciete confrontatie hiermee, geen uitspraak moet doen. Hij kan zich doorgaans beperken tot de (in min of meerdere mate blinde) toepassing van artikel 50 Sw. die hem verplicht desgevraagd uitspraak te doen over, de door hem in de regel niet te nuanceren, problematiek van de hoofdelijkheid i.v.m. de schadevergoeding.

V. Terugkoppeling naar de herstelbemiddeling

15. Uit wat vooraf gaat moge *impliciet* blijken dat de problematiek van de hoofdelijkheid voor de schadevergoeding in het kader van een herstelbemiddeling, zich anders voordoet naargelang de herstelbemiddeling plaats vindt in de fase van beoordeling ten gronde dan wel in de fase na de strafrechtelijke uitspraak.

Voorafgaand aan een rechterlijke beslissing is de in de praktijk vastgestelde weerstand om spontaan en individueel tot vergoeding van de gehele schade over te gaan, bij pluraliteit van deelnemers of van veroorzakers van een schadeverwekkende strafbaar feit, technisch-juridisch gezien, volstrekt invoelbaar. Daarbij worden immers risico's genomen die men in het licht van de –per definitie– niet te anticiperen uitspraak van de rechter over de strafrechtelijke aansprakelijkheid en daarmee samenhangende burgerlijke aansprakelijkheid en de hoofdelijkheid

voor de schadevergoeding, als reëel moeten worden beschouwd.

Alhoewel de problematiek van hoofdelijk veroordeelden voor een schadevergoeding, voortvloeiend uit een misdrijf, zich omwille van een grotere kennis omtrent de stand van zaken anders stelt dan in de fase die de veroordeling voorafgaat, is ook hier de bereidheid om tot spontaan tot integrale schadevergoeding over te gaan, technisch-juridisch gezien, vanuit vermogensrechtelijk standpunt een risicovolle aangelegenheid. Men loopt daarbij immers vooruit op realiseerbaarheid van regresvorderingen op hoofdelijke medeschuldnaars, waarvan men niet weet of zij daadwerkelijk te verwezenlijken zijn.

Eén en ander leidt ons tot de volgende afsluitende conclusies. In slachtofferperspectief lijkt het uiteraard wenselijk om via herstelbemiddeling tot een zo spoedig mogelijk herstel te komen van de reële schade (problematiek van onderscheid tussen beleefde en juridisch objectiveerbare schade). Het behoort evenwel tot de objectieve informatieplicht van de herstelbemiddelaar om te wijzen op het – juridisch gezien – risicovol karakter van de eventuele bereidheid van een verdachte om aan deze wens gevolg te geven. Het betrekken van meerdere verdachten van de strafbare feiten in de herstelbemiddeling kan uiteraard leiden tot een spreiding van de risico's. Ook na de rechterlijke beslissing is de bereidheid van een veroordeelde om spontaan de juridische consequenties op zich te nemen van de veroordeling in hoofde van het slachtoffer een risico–dragende aangelegenheid. Een optimale combinatie van maximale juridische kennis omtrent de draagwijdte van de hoofdelijkheid voor de schadevergoeding (die in deze bijdrage onvoldoende in beeld kon worden gebracht) met een gedragswetenschappelijke competentie om brugfuncties te vervullen in ervaringswerelden van dader en slachtoffer blijft de uitdaging van de herstelbemiddelaar.

Lieven DUPONT
Professor aan de faculteit Rechtsgeleerdheid,
Afdeling Strafrecht, Strafvordering en Criminologie

SOLIDARITEIT 'IN RECHTE'

1. Het woord 'Solidariteit' is in ons dagelijks taalgebruik zowat verheven tot een edel begrip. Solidariteit staat inderdaad voor samenhang, onderlinge verstandhouding, het samen opkomen voor de verwezenlijking van een bepaald doel of de gezamenlijke strijd tegen een gemeenschappelijke vijand. Voor juristen dekt het begrip solidariteit evenwel nog een geheel andere lading, waarbij het woord dikwijls veel van zijn positief aura verliest.

Ook in het recht gaat het om een gezamenlijke lotsbestemming van verschillende individuen, doch de juridische solidariteit betekent veelal 'het gezamenlijk verantwoordelijk zijn' en - indien er schadevergoedingen aan te pas komen – 'het samen moeten betalen'. Meer zelfs, in het recht betekent solidariteit dat men zelfs het risico loopt alleen te moeten instaan voor de naleving van een verbintenis van een volledige groep waarvan men deel uitmaakt.

Indien men aldus bijvoorbeeld deel uitmaakt van een groep van vijf mensen die aan een schuldeiser een bepaalde geldsom verschuldigd zijn, riskeert ieder lid van de groep dat hij - en hij alleen - de volledige som moet ophoesten - en dus niet louter één vijfde hiervan. Men is dan zogenaamde 'solidaire schuldenaar' en de schuldeiser zal het recht hebben om te kiezen van wie hij de volledige verschuldigde som opeist.

Het meest gekende voorbeeld van dergelijke solidariteit vindt men ongetwijfeld terug in de praktijk van de banken: wanneer twee personen (twee echtgenoten, twee vennoten, twee vrienden of anderen) samen een lening aangaan bij de bank, zal in het contract zijn voorzien dat beiden solidair gehouden zijn tot de terugbetaling van het volledige bedrag. De bank zal aldus van de beide leners het volledig geleende bedrag terug kunnen opeisen en zij zal vrij mogen kiezen wie van beiden zij aanspreekt. Ook wanneer één van de beide leners de helft van het geleende bedrag aan de bank zou terugbetalen, zal hij niet bevrijd zijn: de bank zal ook de andere helft van hem kunnen opeisen, en daarbij zelfs de andere onwillige lener volledig ongemeoid mogen laten.

Wel voorziet de wet uiteraard dat, indien de bank de volledige betaling van één der leners heeft bekomen, zij geen aanspraken tegenover de

andere meer kan laten gelden en het aan de lener die de volledige som heeft betaald toekomt om de helft van zijn collega terug te vragen. Zulks voor zover deze laatste over geld beschikt, want het is juist om een schuldeiser van verschillende schuldenaren een garantie te bieden tegen hun insolventie dat de wetgever reeds van oudsher het begrip 'hoofdelijkheid' in de wet heeft ingeschreven. De bank zal uiteraard de geleende sommen trachten te recupereren bij die lener die het meest solvabel is, die over de meeste inkomsten beschikt en niet bij zijn 'arme' collega.

2. Waar de juridische solidariteit of hoofdelijkheid in eerste orde een begrip is uit het verbintenissenrecht en dus een burgerrechtelijke aangelegenheid is, wordt hetzelfde principe evenzeer toegepast in het strafrecht, meer bepaald bij de zogenaamde civielrechtelijke gevolgen van een misdrijf. Artikel 50 van het strafwetboek stelt dat alle personen die wegens een zelfde misdrijf zijn veroordeeld hoofdelijk tot schadevergoeding aan het slachtoffer zijn gehouden. Wie een misdrijf pleegt - en dit kan gaan van een moord tot een eenvoudige verkeersinbreuk - zal daarvan zowel de strafrechtelijke als de burgerrechtelijke gevolgen moeten ondergaan. Wie bijvoorbeeld iemand slagen en verwondingen toebrengt, zal worden veroordeeld tot een gevangenisstraf of een boete en zal daarbij ook een schadevergoeding aan het slachtoffer moeten betalen.

De in artikel 50 SW vervatte regel van de hoofdelijkheid kan hier verstrekkende gevolgen hebben. Deze regel bepaalt immers dat alle daders, mededaders of medeplichtigen aan een misdrijf, welk ook hun aandeel daarin is geweest of welke straf zij ook hebben gekregen hoofdelijk gehouden zijn tot betaling van de schadevergoeding van het slachtoffer. Het moet hier wel gaan om hetzelfde misdrijf, doch dit wordt zeer ruim geïnterpreteerd.

Nemen we het geval, waarin bijvoorbeeld drie daders een roofoverval plegen op een persoon, waarbij aan deze persoon slagen en verwondingen worden toegebracht. Het is best mogelijk dat twee van de drie betrokkenen het brein zijn achter het misdrijf en dit ook voor het overgrote deel actief hebben uitgevoerd, terwijl de rol van nummer drie uiterst beperkt is gebleven (het slachtoffer vasthouden, of misschien zelfs louter op uitkijk staan). De rechtbank zal ongetwijfeld voor nummers één en twee de zwaarste straffen uitspreken, doch op het niveau van de schadevergoeding zullen de drie daders

solidair worden veroordeeld tot betaling van de volledige vergoeding die aan het slachtoffer wordt toegekend.

Deze regel is zeer streng en wordt in de praktijk ook zeer strikt toegepast. Herhaaldelijk heeft het Hof van Cassatie gesteld dat hij geldt voor alle daders en medeplichtigen aan een zelfde misdrijf, zonder dat moet worden gekeken naar de vorm van deelneming of de omvang van de verstrekte hulp. De straf die voor de verschillende daders wordt uitgesproken, speelt daarbij geen enkele rol.

De rechtbank zal in principe zelfs niet mogen één van de betrokken daders vrijstellen van de hoofdelijkheid, ingevolge zijn of haar minimale deelname. Het is zelfs niet nodig dat een voorafgaande afspraak of éénheid van handelen aanwezig was. In ons voorbeeld is het zelfs mogelijk dat een dader die eerder toevallig werd betrokken bij de acties van zijn twee collega's voor de volledige som riskeert op te draaien, indien hij medeverantwoordelijkheid draagt.

3. Tijdens een bemiddeling zorgt de nakende solidaire veroordeling vaak voor vele complicaties. Zo kan het gebeuren dat slechts één van de daders wil deelnemen aan een bemiddeling, en bereid is een schadevergoeding te betalen aan het slachtoffer. Het is perfect mogelijk dat de dader meent dat de vergoeding die het slachtoffer vraagt volkomen billijk is. Alleen wenst deze dader niet in zijn eentje dit volledige bedrag te betalen, vermits hij het misdrijf bijvoorbeeld pleegde samen met vier anderen, wiens aandeel minstens even groot was, eventueel groter. Dan stelt er zich een probleem voor het verdere verloop van de bemiddeling.

Eigenlijk komen partijen perfect overeen. De benadeelde ziet ook in dat het niet billijk is dat deze dader alles alleen zou moeten betalen, maar anderzijds wil hij toch wel volledig vergoed worden. Voor de benadeelde is het vaak aanvaardbaar dat hij reeds een gedeelte van zijn volledige 'vordering' zou krijgen. Indien er geen bemiddeling zou geweest zijn zou hij voor het overige immers ook zijn rechten hebben moeten doen gelden via de rechtbank. Maar voor de dader is het niet bepaald motiverend reeds 'zijn aandeel' te betalen, goed wetende dat er nog een veroordeling, solidair met de overige daders, boven zijn hoofd hangt. Waarom zou hij nu reeds vrijwillig betalen? De rechter zal hem immers onmogelijk buiten het resterende gedeelte kunnen houden.

Erger kan men zich ook voorstellen, dat de benadeelde zeer veel begrip heeft voor de situatie van de dader, maar uiteindelijk toch slechts een overeenkomst wil aangaan met de dader indien deze bereid is zich voor het gehele bedrag te engageren. Hiervoor kan begrip worden opgebracht. Voor de benadeelde is het vaak niet eenvoudig de stap te zetten naar de communicatie met iemand waarmee men eigenlijk niets meer mee te maken wil hebben. Vaak ziet men de bemiddeling ook als een weg om komaf te maken met al hetgeen zich reeds geruime tijd afspeelt in het kader van de feiten waar men slachtoffer is van geworden.

Het is vaak zo dat men, aan het einde van de weg, eindelijk z'n gewone leven terug wil oppakken, en het gebeurde achter zich wil laten. Dit kan niet wanneer men dan toch nog naar de rechtbank moet stappen om daar het overige deel van z'n schade vergoed te zien.

In het geval dat het slachtoffer enkel een overeenkomst wil afsluiten indien de dader wil instaan voor het volledige bedrag, blijft de 'gewillige' dader gefrustreerd achter. Hij is bereid een deel te vergoeden, een gedeelte dat zowel voor hem als voor het slachtoffer aanvaardbaar is als zijnde 'zijn aandeel'. Maar dit wordt niet geaccepteerd door de benadeelde in de gegeven omstandigheden. Uiteindelijk is er geen overeenkomst en blijft er geen (tastbaar) spoor over van alle stappen die gezet zijn.

Een totaal andere mogelijkheid is dat wél alle betrokken daders deelnemen aan de bemiddeling, dat er een akkoord is over het globale bedrag, én een akkoord over ieders 'aandeel'. Indien er een overeenkomst in die zin wordt opgemaakt vóór de zitting, en het gaat over zeer grote bedragen, zal er op het moment van de zitting slechts een gedeelte van de globale som reeds vergoed zijn. De strafrechter kan niet anders dan de veroordelingen solidair uit te spreken, ook al kwam men onderling ieders aandeel overeen. De benadeelde kan dan, bij wanbetaling, toch nog kiezen welke dader hij zal aanspreken voor het resterende gedeelte, ook al heeft deze dader in kwestie zijn gedeelte reeds volledig voldaan.

Ook al is het zo dat deze situaties zich ook kunnen voordoen indien er in het geheel geen sprake is geweest van een bemiddeling, toch wordt dit alles als zeer belastend ervaren tijdens een bemiddeling. Enerzijds praat men met mekaar en komt men overeen, anderzijds blijft identiek hetzelfde boven het hoofd hangen als wanneer men niet zou gecommuniceerd hebben. De benadeelde kan immers vóór de zitting geen

afstand doen van de bescherming die de solidaire veroordeling hem biedt.

Hoe dan ook, de (nakende) solidaire veroordeling kan in grote mate het bemiddelingsproces hypothekeren. Partijen weten dat, wat zij ook onderling overeenkomen, er toch nog steeds de uitspraak van de rechter volgt (tenzij alles reeds betaald zou zijn vóór de zitting, en men zich geen burgerlijke partij meer dient te stellen). Zo zal er altijd een stuk onzekerheid leven bij de dader(s).

We menen dat het belangrijk is dat partijen door de bemiddelaar op voorhand zeer goed geïnformeerd worden over hetgeen een solidaire veroordeling inhoudt. Zo moet een dader perfect op de hoogte zijn van wat hem, ondanks een overeenkomst, nog kan te wachten staan. En benadeelden moeten perfect hun rechten kennen die zij ontlenen aan het begrip van de 'solidariteit'. Indien beide partijen goed geïnformeerd zijn, en toch nog bewust kiezen om hun afspraken op papier te zetten, dan komen we bij de essentie van bemiddeling: het geschil terug geven aan de partijen zelf. Zij kiezen er dan immers voor om hún 'oplossing' gestalte te geven, goed wetende dat deze weg niet de meest eenvoudige is...

Daniël HOREVOETS en Annick SCHREURS
Herstelbemiddelaars meerderjarigen parketniveau
Bemiddelingsdienst Arrondissement Leuven (BAL)

Dit artikel werd geschreven door bemiddelaars op parketniveau, vóór de correctionele zitting. Dezelfde problemen kunnen zich voordoen bij een bemiddeling in de fase van de strafuitvoering, analoog aan hetgeen hierboven geschetst werd. Een belangrijk verschilpunt is echter dat de benadeelde na de uitspraak van de veroordeling, wél afstand kan doen van zijn rechten die hij put uit het principe van de solidariteit. De vraag is echter of zulke afbreuk aan de rechten van de benadeelde in het kader van bemiddeling gepermitteerd is? Ook hier zal wellicht de vereiste van 'informed consent' enige houvast kunnen bieden...Stof voor discussie!

SOLIDARITEIT VOOR DADER, SLACHTOFFER EN HERSTELBEMIDDELAAR

Het is duidelijk, naargelang de positie die je in neemt zal het begrip "solidaire" veroordeling wel een andere betekenis hebben. In essentie komt het er op neer dat een veroordeelde dader kan aangesproken worden voor het betalen van alle schade aan het slachtoffer, zelfs als er meerdere daders verantwoordelijk zijn voor het aanrichten van de schade.

1. Vanuit de dader bekeken lijkt dit vaak onrechtvaardig. Al is het mijn ervaring dat veel afhangt van het soort misdrijf dat gepleegd is. Zo is bijvoorbeeld een diefstal anders dan slagen en verwondingen, of het beschadigen van andermans goederen.

Bij een diefstal wordt in de meeste gevallen eerlijkheidshalve de buit gelijk verdeeld. Elke dader heeft dus maar zijn deel van de koek gekregen. In dat geval is het evident dat hij van oordeel is dat hij maar zijn deel moet teruggeven. Elke mededader moet gewoon zijn deel betalen, ook al zouden de mededaders daartoe niet in staat zijn. Dat het in de werkelijkheid dan anders is, is zeer moeilijk uit te leggen.

Bij slagen en verwondingen of bij beschadigingen kan je veel moeilijker het individuele aandeel van elke dader omschrijven. Een gekraste auto kun je moeilijk in twee delen, een dader zal zich daar sneller verantwoordelijk voelen voor de gehele schade. Bij slagen en verwondingen is het vaak zo dat maar één dader de echte slagen heeft toegebracht, de mededaders maar een beetje hebben geholpen, om te zorgen dat het slachtoffer niet ging lopen bv.. En de mededader (hij zou zich liever alleen medeplichtig noemen) is vaak helemaal niet bereid om een schadevergoeding te betalen voor bvb tijdelijke of blijvende arbeidsongeschiktheid/invaliditeit.

Overigens is het wel eens zo dat de solvabele dader bijlange na de kwaadste niet is. Soms is het de mededader, die voor de eerste keer, eerder toevallig, bij het misdrijf aanwezig was, en niet het lef had de anderen het misdrijf af te raden of op tijd zelf af te haken. Na het misdrijf heeft hij, in vergelijking met de anderen, nooit nog iets verkeerd gedaan. Hij werkt voorbeeldig en heeft een normaal inkomen. En hij wordt dan met name aangesproken voor het vergoeden van het geheel van de schade...

2. De solidariteit beoogt in essentie het belang van het slachtoffer. Van het ogenblik dat er meerdere daders zijn kan het slachtoffer zijn schadevergoeding bekomen bij elke van de daders, voor het geheel van de schade. Vanuit het oogpunt van de verdediging van het slachtoffer is dit zeer comfortabel. Indien het vonnis niet vrijwillig wordt uitgevoerd, dan zoek je gewoon de meest solvabele dader uit en laat hem het vonnis betekenen. Het volstaat immers dat er eentje kan betalen om alle schadevergoeding binnen te krijgen.

In een klassieke procedure komt het slachtoffer zelden naar de rechtbank, hij laat zich vertegenwoordigen door zijn advocaat. Het slachtoffer heeft dan ook weinig of geen zicht op de individuele daders en stelt zich ook weinig vragen bij de solidariteit. Het belangrijkste is dat men vergoed wordt.

Bij betalingsmoeilijkheden wordt er vaak begrip getoond. Zo zal een slachtoffer doorgaans appreciëren dat een minder solvabele dader inspanningen doet om zijn schade te regelen. Hij zal gemakkelijk termijnen aanvaarden, ook al zou hij bvb in één keer alles betaald kunnen krijgen van één dader.

Slachtoffers (als ze al geïnformeerd worden) hebben het soms wat moeilijk met de intresten. De gerechtelijke intrest bedraagt momenteel zeven percent. Een toegekende schadevergoeding voor feiten van meerdere jaren geleden kan op die manier vrij hoog oplopen. De ervaring leert dat slachtoffers dat soms wat vervelend vinden, zeker tegenover een onvermogene of zeer jonge dader. Bij onderhandelingen wordt soms wel eens afstand gedaan van (een deel van) de intresten.

3. De bemiddelaar zit vaak verveeld met het principe van de solidariteit. Hij durft wel eens proberen het slachtoffer te overtuigen om daar van af te zien, zodat er een overeenkomst mogelijk is met een vermogende dader. Een overeenkomst waarbij één dader alle schade betaalt aan het slachtoffer is alleszins weinig bemiddelbaar.

Toch meen ik dat de bemiddelaar dit principe, dat door de wetgever is bedacht ter vrijwaring van het recht van de slachtoffers, niet kan of mag negeren. Het is echter wel interessant te proberen elke dader voor zijn aandeel bij de bemiddeling te betrekken en te vragen dat het slachtoffer bij voorrang elke dader alleen voor zijn aandeel zal aanspreken. Naargelang het soort misdrijf zal dat gemakkelijker of moeilijker gaan. Maar het kan nooit de bedoeling zijn dat een slachtoffer zijn recht op volledige vergoeding zomaar uit handen

De rechter zou dan best een afbetaling opleggen. Sommige schadevergoedingen zijn zulke hoge bedragen dat niemand dat onmiddellijk kan betalen. Daarom moet de rechter al een maandelijkse afbetaling vastleggen en dit geld automatisch inhouden van het gevangenisloon. De gevangenen moeten dan wel werk voorzien.

Het beste zou nog zijn, een bepaalde som in verhouding tot het bedrag dat je verdient. Want niet iedereen verdient hier evenveel, de bedragen kunnen nogal verschillen. En als je meer verdient, kunnen ze ook meer inhouden cfr. de belastingen.

Trouwens zo een afbetaling is zelfs nog beter. Op die manier blijf je herinnerd worden aan je slachtoffer. Elke maand als je betaalt, weet je weer dat je iets vreselijks hebt gedaan. En je kunt dit nooit meer goedmaken maar nu doe je toch iets. Zo denk je van in het begin al aan je burgerlijke partij. Normaal komt dat pas na een paar jaar omdat je de eerste jaren met zoveel andere zaken bezig bent.

En wat als de gedetineerde dan niet wil werken?

Dan moet de VI-commissie daar maar rekening mee houden. Je bent veroordeeld en dus ook verantwoordelijk voor je daden.

Dacht u dan ook aan een bepaald uurloon?

Het uurloon nu is in die mate oké omdat je hier ook geen huur en zo dient te betalen. Wel zou het loon iets geïndexeerd mogen worden, het is al 10 jaar niet meer aangepast en de producten in de kantine worden wel duurder. Tenzij je natuurlijk een volledig loon uitkeert en alle kosten afgehouden worden, dan heb je het grote voordeel dat je ook met je sociale zekerheid in orde blijft.

Maar wat doe je dan met de slachtoffers die dit geld nodig hebben om bepaalde kosten te betalen?

Die kunnen dan net als nu een beroep doen op het Slachtofferfonds. Misschien zou het zelfs goed zijn als dit fonds tussenkwam voor alle slachtoffers en de gedetineerden door de rechter gedwongen werden om aan dit fonds maandelijks af te betalen. Maar al zijn slachtoffers niet in nood, zij hebben recht op schadevergoeding. Misschien zou je hier met percentages kunnen werken.

En het fonds wordt gevuld met de gedwongen afbetalingen van de gedetineerden. En als

gedetineerden niet kunnen werken, moet daarmee rekening gehouden worden. Je zou aan het fonds uitstel kunnen vragen mits je bewijzen kan voorleggen natuurlijk.

Wat wilt u tot slot nog kwijt aan onze lezers?

Als je de solidariteit zou opsplitsen, zou dit voor heel wat meer harmonie zorgen. De Wetgever moet dan wel een waterdicht plan uitwerken. Ik ben er zelfs van overtuigd dat 80% van de gedetineerden die solidair veroordeeld zijn, akkoord zouden zijn met mijn voorstel. Niemand gaat toch zeggen: "Ik zal wel alles betalen!". Je moet immers allen samen de verantwoordelijkheid blijven dragen.

Kristel BUNTINX

Bemiddelaar fase strafuitvoering,

Bemiddelingsdienst Arrondissement Leuven (BAL)

VERSLAG. "SAMENSpraak" 14 JUNI 2002: MEERZIJDIGE PARTIJDIGHEID IN DE JUSTITIËLE CONTEXT.

Zoals gewoonlijk sijnelden rond 12u30 de eerste geïnteresseerden het Markiesgebouw binnen. Rond 13u zit zaal 100 behoorlijk vol. Wie ontbreekt nog: Frederik die sedert enige dagen het forumwerk achter zich gelaten heeft om zich op de bemiddelingspraktijk in Oudenaarde te storten. In afspraak met Wouter, zijn opvolger zou hij nog één maal de 'Samenspraak' inleiden om Wouter de tijd te laten zich wat in te werken in zijn nieuwe functie. 13u05: alarmerend bericht van Frederik: ik zal er pas zijn rond twee uur. Voor Wouter zit er niks anders op dan maar meteen 'te springen' en het onderwerp van de namiddag in te leiden en de sprekers voor te stellen: Annemie Dillen werkzaam in het Centrum voor Vredesethiek aan de faculteit Godgeleerdheid van de KULeuven en Erna Hermans werkzaam als maatschappelijk assistente in de Psychosociale Dienst van de gevangenis te Dendermonde. Annemie Dillen herneemt beknopt een aantal centrale begrippen eigen aan het concept 'meerzijdige partijdigheid' gesitueerd binnen de 'contextuele' benadering van Nagy, zoals die uitvoerig beschreven werden in de Nieuwsbrief van 15 mei 2002.

Vervolgens licht Erna Hermans toe hoe zij

doorheen haar jarenlange praktijkervaring in het werken met gedetineerden 'een manier van kijken' ontwikkeld heeft die als meerzijdig partijdig kan benoemd worden. De ontwikkelingen binnen Justitie met ondermeer groeiende aandacht voor het slachtoffer en een tendens tot een meer herstelgerichte benadering van criminaliteit creëren ook ruimte voor een houding van 'meerzijdige partijdigheid'. De concrete weg die men als 'daderhulpverlener' binnen de gevangenis in dit verband kan afleggen betreft het creëren van kansen voor de gedetineerde om bij het eigen verhaal en de eigen beleving te komen en van daaruit desgevallend ook ruimte te creëren voor de beleving van de 'niet-aanwezigen'. Erna stelt echter vast dat de gesprekken met gedetineerden al te dikwijls gereduceerd worden tot het bekomen van de in functie van 'strafvermindering' noodzakelijke argumenten waardoor veelal voorbijgegaan wordt aan de beleving van betrokkene.

Ondertussen is Frederik aangekomen en wordt een korte pauze ingelast zodat hij de ruimte krijgt om zich wat voor te bereiden op het tweede deel van de namiddag waarin de deelnemers de kans krijgen bedenkingen en vragen te formuleren. Het zou ons te ver leiden en het lijkt ons ook niet mogelijk hiervan volledig verslag te geven. We beperken ons dan ook tot een aantal interventies.

Opgemerkt wordt dat relatief gezien nog niet zo lang geleden door hulpverleners deontologische redenen en redenen ingegeven door 'bezorgdheid' voor het slachtoffer, werden ingeroepen om 'daders en slachtoffers van elkaar gescheiden te houden'. Ondertussen getuigt de praktijk echter van een, in het belang van de cliënten, groeiende toenadering tussen daderhulp en slachtofferhulp. Essentieel is echter dan men vertrekt van de erkenning van de eigen beleving van slachtoffer respectievelijk dader. Enkel op die manier kan de beweging naar de andere toe gemaakt worden. Vandaar wordt ook het belang beklemtoond, als hulpverlener of herstelbemiddelaar, het verwerkingsproces van slachtoffer en dader te respecteren en zodoende met zorg het tijdstip te bepalen waarop men 'de andere' in beeld brengt. Enkele aanwezigen wijzen op het reële gevaar van recuperatie van het aanbod aan hulp- en dienstverlening waaronder ook bemiddeling, door het justitiële systeem in functie van eigen doeleinden en sluiten zich hiermee aan bij de opmerking van Erna. Hierdoor kan een enorme hypotheek komen te liggen op de kansen die betrokkenen via dit aanbod aangereikt krijgen. 'Erkenning' in de betekenis die Nagy aan dit begrip geeft lijkt dan ver weg.

Vervolgens wordt de vraag gesteld in welke mate binnen de Bijzondere Jeugdzorg ruimte is voor een 'meerzijdig partijdige' houding. Tot voor kort was binnen het pedagogisch discours geen ruimte voor het 'bemiddelingsdenken'. Ook hierin is de laatste jaren een belangrijke evolutie vast te stellen zij het dat bij sommige hulpverleners toch nog de stereotiepe idee leeft dat minderjarige daders dienen beschermd tegen hun vaak, althans volgens hen, al te repressieve slachtoffers. Ook de beleidsverantwoordelijken voor deze materie in het Franstalig landsgedeelte zijn deze overtuiging toegedaan en associëren 'bemiddeling' veelal met een 'repressieve' justitie. Beklemtoond wordt dat dit geen pleidooi is voor het volledig verlaten van het 'pedagogische' dat zeker zijn verdiensten heeft. Bemiddeling echter volledig in functie stellen van het pedagogische dreigt afbreuk te doen aan de voor bemiddeling noodzakelijke 'erkenning' van het slachtoffer.

Besluitend wordt gesteld dat 'meerzijdige partijdigheid' niet te reduceren is tot een 'techniek' en dus ook niet zo maar aan te leren is. Belangrijke voorwaarde is een grondhouding gekenmerkt door echtheid, transparantie en onvoorwaardelijke positieve aanvaarding. Intervisie en bevraging van de eigen relationele achtergrond, vanuit dit theoretisch kader, kunnen bijdragen tot het bewuster hanteren van een 'meerzijdig partijdige' houding veeleer dan het louter bestuderen van het theoretische kader, aldus Annemie Dillen.

Mariet CUPPENS
Herstelbemiddelaar meerderjarigen
Bemiddelingsdienst Arrondissement Tongeren

BRIEVEN UIT DE GEMEENTE OUDENAARDE

Beste redactieleden,

Ik heb uw voorstel om de nieuwsbrief als broedplaats voor 'mijn literaire eieren' te gebruiken nog eens grondig doordacht. Een mens reageert immers vaak impulsief, wat hem later zuur kan opbreken. Maar in dit geval blijf ik bij mijn eerste oordeel: ik beschouw het als een hele eer en aanvaard graag uw aanbod.

'Zitten de lezers hier op te wachten?', vroeg ik me nochtans af. Ik ben namelijk geen held meer die het leven uitsluitend in dienst stelt van de 'vernederden en verdrukten' en die meent dat de wereld op hem wacht om de grote finale in te zetten. Het leven bestaat uit aanval en verdediging, die les heb ik onderhand geleerd, maar ik twijfel eraan of je je op de borst moet kloppen wanneer in je leven de aanval de bovenhand heeft. De verdieping in het herstelrecht en vooral het werken met mijn collega-bemiddelaars hebben mijn overtuiging dat de chaos zich door de aanval laat bedwingen (zeker wanneer je in Vlaanderen moet opgroeien en talent hebt) aan het wankelen gebracht. Wie mij een beetje kent, weet dat dit een niet onverdienstelijke prestatie is.

Het is voortaan zaak om zelf gezond te blijven. En wat valt er nog te vernemen uit de mond van een 'gevallen engel' (alles geestelijk bedoeld, dat spreekt)? 'Je elke dag wassen, matig zijn met drank & andere vluchtmiddelen en niet teveel tobben', wie heeft iets aan zulke raadgevingen?

Maar de vraag stellen, is ze beantwoorden: wat valt er nog uit mijn mond te vernemen? Op dit probleem liep ik al eens te kauwen tijdens de Gentse Feesten. Want mijn 'transfer' naar Oude-naarde leidde ertoe dat ik opnieuw Gentse luchten kon inademen en een thuisgevoel ervaren. Gent bleek overigens zijn verloren zoon spontaan aan het hart te drukken. Dat de stad hiervoor tien dagen feestgedruis op het getouw zette, vond ikzelf ook wat overdreven. Het schept slechts verplichtingen, zoals de dagelijkse 'acte de présence', maar kan je zoiets weigeren?

Toen ik op één van die dagen door de Gentse binnenstad slofte om mijn krant, iets later dan gewoonlijk, op te halen, werd ik uit mijn gepeins opgeschrikt door verscheidene ééndags-clochards, beroepsbedelaars en drugsmisbruikers (van alcohol over cannabis tot 'het bruine suiker') die de revue passeerden. 'Dit stond toch niet in het programmaboekje?', mompelde ik voor me uit. Het moest dan ook het leven zelve zijn dat aan mijn oog voorbijtrok, besloot ik op logische wijze mijn gedachtegang.

Uit de boxen die in de straat waren opgehangen, klonk tezelfdertijd het geluid van de rockband

Guns N' Roses: 'All we need is just a little patience'. Het gaf me een wee gevoel in de maag en terwijl ik de koppen van de krant erop nasloeg en las dat Vlaanderen een schrikwekkend hoog zelfmoordpercentage kent, niettegenstaande volgens een studie van de Verenigde Naties ons land één van de beste ter wereld is om in te leven, drong het hoge werkelijkheidsgehalte van de songtekst tot me door.

Het onvermogen om in een materieel welvarende wereld de leegte en de melancholie het hoofd te bieden, moest daar niet meer aandacht aan besteed worden? Alsook aan de mensen die in het donker woud verdwalen en door wolven, leeuwen en panters de weg worden versperd. En waar kan je beter starten dan bij de aanschouwing van de wereld van elke dag?

Aan stof om te schrijven dus geen gebrek. Vervolgens kan de ratio aan het werk gezet worden om een uitgebalanceerd oordeel te vellen of beter (laat ons zo weinig mogelijk oordelen opdat niet over ons geoordeeld worde), om te kunnen handelen. Zo roept bijvoorbeeld de kennis over het gegeven dat ongeveer 400.000 Vlamingen (hoofden, niet eens gezinnen) moeite hebben om hun lening af te betalen bijvoorbeeld de vraag op of de Verenigde Naties deze variabele wel in hun geleerde berekeningen opnamen. En het maar zeer de vraag is of het land dat in hun ranking de eerste plaats bekleedt wel de titel 'beste van alle werelden' mag opgekleefd worden. Het moge toch stilaan duidelijk zijn dat de rede de dienstmaagd (u merkt het: ik wik mijn woorden) is van het verlangen. Laten we daarom maar niet teveel geld zetten op de gedachte dat de theorie 'alles nieuw zal maken'. En dus zal de lezer mijn persoontje erbij moeten nemen, niet omdat ik mezelf zo hoog aansla, wel omdat er zonder mij geen aanschouwing is en dus geen wereld en dus geen bespiegelingen in de nieuwsbrief die ter ontspanning, maar ook ter verheffing van de zeden kunnen gelezen worden, op het toilet of thuis (het zou me trouwens niets verbazen indien heel wat nieuwsbrieven voortaan spoorloos uit de kasten van verschillende diensten verdwijnen, ja, de overlast van justitie los ik niet op met al dat geschrijf).

En uiteraard moet de professionele wereld eveneens en misschien hoofdzakelijk aan bod komen. De zogenaamde criminaliteit vergroot immers de werkelijkheid uit en is daarom bij uitstek geschikt om te beschrijven. Getuigen over de bemiddelingspraktijk in Vlaanderen in het begin van de eenentwintigste eeuw, dat is een fulltime job, zeg maar. Een poging hiertoe kunnen we

toch enkel als lovenswaardig duiden? Het is nochtans niet vanzelfsprekend. In hoeverre zijn mij de eerlijkheid en het inzicht gegeven en wat laten het beroepsgeheim en de elementaire beleefdheid me toe? Maar de kern van de zaak moet toch verwoordbaar zijn op een geloofwaardige manier? Zo moet ik het bijvoorbeeld zeker eens hebben over hoe een mens in een weerwolf kan veranderen wanneer hij een gerechtelijk dossier inleest de dag voor volle maan. Keuze te over, met andere woorden, en voor ieder wat wils, zelfs voor de kleintjes onder ons.

In ieder geval, ik zal het zelf maar zeggen, moet het eens gedaan zijn met dat voortdurend citeren uit andermans werk. Het kan toch niet onmogelijk zijn om te spreken met een eigen stem? Daarom nog eentje om het af te leren, uit een boekje van Nescio genaamd 'Titaantjes'. Het boekje telt hooguit een veertigtal bladzijden en de auteur verwoordt in een prachtige stijl een heuse levensfilosofie, waar ik bovendien kan achter staan. Kunst dus. Mensen die in hun leven andere prioriteiten stellen dan het doorworstelen van dikke en geleerde boeken (zoals het verzorgen van de naaste medemens in het gezin, ik noem maar wat), kan ik het boekje dan ook van harte aanbevelen.

"En Koekebakkertje is een wijs en bedaard man geworden. Hij schrijft maar, ontvangt z'n schamel loon en geeft geen ergernis. Gods troon is nog ongeschokt. Zijn wereld gaat haar gang maar. Af en toe glimlacht God even om de gewichtige heren, die denken dat ze heel wat betekenen. Nieuwe Titaantjes zijn al weer bezig kleine rotsblokjes op te stapelen om 'm van z'n verhevenheid te storten en dan de wereld eens naar hun zin in te richten. Hij lacht maar en denkt: 'Goed zo jongens, zo mal als je bent, ben je me toch liever dan die mooie wijze heren. 't Spijt me dat je je nek moet breken en dat ik die heren moet laten gedijen, maar ik ben ook God maar.' En zo gaat alles z'n gangetje en wee hem die vraagt: Waarom?"

Frederik BULLENS
Herstelbemiddelaar Oudenaarde

GOED OM WETEN

Herstel en detentie. Hommage aan

Prof. Tony Peters

Het boek uitgegeven onder deze titel vormt de neerslag van de voordrachten van de studiedag rond het thema 'Herstel in detentie?!-Detentie in herstel?!' van 7 december 2001 te Leuven, ingericht door de Onderzoeks- groep Penologie en Victimologie van de K.U.Leuven en de Deelredactie Strafvuuroverleg en Justitiële Hulpverlening van Panopticon.

Het boek brengt de recente ontwikkelingen in het domein van herstelgerichte detentie naar voor en creëert een forum voor academici en praktijkwerkers waarbij juist de afstemming tussen herstel en detentie gezocht wordt aldus John Vanacker, editor.

Een eerste deel is gewijd aan het thema "Herstel in detentie?!" en geeft reflecties weer van een aantal academici en praktijkwerkers uit binnen- en buitenland over eerder theoretische concepten en mogelijke spanningen. Vervolgens komt het thema "Detentie in herstel?!" aan bod waarin gefocust wordt op de Belgische situatie, de mogelijkheden en moeilijkheden en het gevaar van een groeiend aantal opsluitingen om redenen van mogelijkheden tot herstel.

VANACKER, J., (ed), *Herstel en detentie Hommage aan Prof. Tony Peters, Politeia N.V., Brussel, 2002, 144 p.*

Restorative justice and its relation to the criminal justice system, Second conference of the European Forum for Victim-Offender Mediation and Restorative Justice.

Van 10 tot 12 oktober 2002 organiseert het Europees Forum voor Slachtoffer-Dader bemiddeling en herstelrecht, met de steun van The Academy of European Law (ERA) zijn tweejaarlijkse conferentie. De conferentie die oorspronkelijk zou plaatsvinden in Boekarest, gaat door in Oostende.

Centraal thema van de conferentie is 'de samenwerking en relatie tussen herstelrecht en het strafrechtssysteem'. De focus ligt op de wijze waarop herstelgerichte projecten door verschillende organen van het strafrechtssysteem worden gepercipieerd en op de manier waarop dergelijke projecten een impact kunnen hebben op de verschillende fases van de strafrechtsgang. De conferentie richt zich tot praktijkwerkers, beleidsverantwoordelijken en onderzoekers.

Voor meer informatie kan u terecht bij Jolien Willemsens op het secretariaat van het Europees Forum: Tel.: 016/ 32 54 29,
Email: jolien@euforumrj.org
of op de website van het Europees Forum:
www.euforumrj.org

Seminariereeks rond het vereffeningfonds

Op 24 oktober, 7 en 21 november, en 5 december 2002 organiseert de provincie Vlaams-Brabant en tweede seminariereeks met betrekking tot de provinciale vereffeningfondsen. Achtereenvolgens zal ingegaan worden op de provinciale vereffeningfondsen en het herstelonds, het maatschappelijk belang en de functie van deze fondsen, de rol van verzekeringsmaatschappijen, en de betrokkenheid van de gemeenschap op het herstel.

De reeks gaat door in het Cultureel Centrum van Strombeek, telkens vanaf 13u30 tot 17u. Het

programma is tot stand gekomen in samenwerking met de K.U.Leuven, Suggnomè vzw, Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg (OSBJ), en de bemiddelingdiensten BAL en BAS. Meer informatie volgt later via de website van Suggnomè vzw.

Studiedag 20 jaar vzw Oikoten

In het kader van het 20 jarig bestaan van vzw Oikoten vindt er op vrijdagmiddag 22 november een academische zitting plaats. Enkele vooraanstaanden uit de sector zullen reflecteren over de werking en ontwikkeling van de organisatie Oikoten. Meer informatie kan u bekomen via de website www.oikoten.be, of bij vzw Oikoten, Lipsestraat 175, 3150 Tildonk,

Tel: 016/20.21.93

“SAMENSPRAAK”

27 september 2002

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Markiesgebouw, zaal 400
Markiesstraat 1
1000 Brussel

Thema: Solidaire veroordeling, herstel en bemiddeling.

Programma

- 12.30 u Welkom en broodjeslunch.
- 13.15 u Opening van de discussie door:
- Geert Decock, advocaat en coördinator herstelbemiddeling minderjarigen te Gent
- een vertegenwoordiger van de centra slachtofferhulp Vlaanderen.
- 13.45 u Vraagstelling en debat.
- 16.30 Einde

Inschrijven kan via het bezorgen van bijgevoegde inschrijvingsstrook aan het secretariaat van Suggnomè of via het sturen van een e-mail naar suggnome@wol.be, en dit vóór 15 september 2002. Voor bijkomende inlichtingen kan u terecht bij Noëlla Verreth op het secretariaat van Suggnomè.

INSCHRIJVINGSTROOK

SAMENSPRAAK 27 september 2002

Hiermee bevestig ik dat ik,

.....(naam)

aanwezig zal zijn op 27 september 2002.

Handtekening